

Met zorg koesteren, met trots beleven

Erfgoednota gemeente Medemblik:
een agenda voor 2026–2030



Inhoud

1	Inleiding	5
	1.1 Aanleiding en doel	5
	1.2 Totstandkoming	5
	1.3 Leeswijzer	5
2.	Beleidskader	6
	2.1 Relevante nationale en provinciale wet- en regelgeving op hoofdlijnen	7
	2.2 Gemeentelijke context en beleid	8
3.	Visie	12
	3.1 Uitgangspunten erfgoednota	13
	3.2 Van visie naar uitvoering	13
	3.3 Programmalijnen	13
4.	Programmalijnen: ambities en acties	14
	4.1 Programmalijn 1: Erfgoed beleven	15
	4.2 Programmalijn 2: Cultuurlandschap beschermen	18
	4.3 Programmalijn 3: Gebouwd en verzameld erfgoed behouden	22

Bij deze uitgave behoren 2 aparte bijlagen:

- Uitvoeringsagenda erfgoednota
- Participatieverslag historische verenigingen



1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In 2019 stelden we voor het eerst een Cultuurnota op, waar een visie op cultureel erfgoed een onderdeel van was; daaruit volgde in 2021-2022 een uitvoeringsprogramma. De nog openstaande acties uit dit uitvoeringsprogramma hebben we meegenomen in deze erfgoednota. In de nieuwe Cultuurnota (2024-2028) wordt er met name gesproken over erfgoedbeleving en immaterieel erfgoed, en wordt benoemd dat we een apart beleidsstuk voor cultureel erfgoed willen maken: dat is deze erfgoednota. Hier focussen we op het beleven van erfgoed en de relatie tussen erfgoed en het fysieke domein. Cultureel erfgoed wordt ook vaak benoemd in onze andere beleidsstukken, zoals de Omgevingsvisie en de Welstandsnota. In de erfgoednota worden ambities en maatregelen rondom erfgoed op één plek gebundeld.

De erfgoednota heeft als doel om voor de periode 2026-2030 vast te leggen welke concrete acties de gemeente onderneemt om cultureel erfgoed te beleven, te beschermen en toekomstbestendig te ontwikkelen, op basis van de gemeentelijke visie op erfgoed en in samenhang met het fysieke domein. De nota vormt daarvoor het gemeentelijke beleidskader voor erfgoed en geeft richting aan de uitvoering via drie programmalijnen.

1.2 Totstandkoming

We vinden het belangrijk dat de erfgoednota breed gedragen wordt binnen onze gemeente. Medewerkers van verschillende afdelingen hebben vanuit hun eigen domein meegedacht over deze erfgoednota. Het is ook belangrijk voor ons om de erfgoedgemeenschappen in onze gemeente te betrekken bij deze erfgoednota. Daarom hebben we tijdens een bijeenkomst afgevaardigden van verschillende historische verenigingen gevraagd mee te denken. Welke acties zijn er de komende jaren nodig rondom erfgoed, en welke rol zij voor zichzelf zien weggelegd? We hebben hen ook gevraagd om hun visie op de toekomst van de historische verenigingen en hun collecties te delen.

1.3 Leeswijzer

Deze erfgoednota bestaat uit vier hoofdstukken. In hoofdstuk 1 wordt het bestaande beleidskader beschreven, met daarin in het kort de belangrijkste wet- en regelgeving voor cultureel erfgoed en de gemeentelijke context. De beleidskaders vormen de basis voor de visie op hoofdlijnen in hoofdstuk 2. Hoofdstuk 3 vormt de kern van de erfgoednota. Hierin staan de concrete acties geformuleerd die we de komende jaren gaan uitvoeren om ons cultureel erfgoed beleefbaar te maken en te beschermen voor de toekomst. De acties zijn gegroepeerd in drie samenhangende programmalijnen. In bijlage 1 koppelen we deze acties aan een planning (uitvoeringsagenda). In bijlage 2 is het verslag van de participatie met de historische verenigingen opgenomen.

2 Beleidskader

In dit hoofdstuk gaan we in op de relevante nationale en provinciale wet- en regelgeving op het gebied van erfgoed, zodat duidelijk is binnen welke kaders deze nota haar plek heeft. Daarna schetsen we de belangrijkste gemeentelijke kaders waarop deze nota voortbouwt.

2.1 Relevante nationale en provinciale wet- en regelgeving op hoofdlijnen

In deze nota bouwen we voort op twee belangrijke nationale koersen die het huidige erfgoedveld beïnvloeden: de ondertekening van het Verdrag van Faro en de invoering van de Omgevingswet.

Verdrag van Faro

Al enkele decennia is er een maatschappelijke tendens om burgers beter te betrekken bij de ontwikkeling van hun leefomgeving. Dat participatie centraal staat komt ook naar voren in Het Verdrag van Faro (2005). Het Verdrag van Faro is een Europees kaderverdrag waarbij niet het cultureel erfgoed zelf, maar de mens en de samenleving in hun relatie met erfgoed centraal staan. Het Verdrag van Faro is in Nederland ondertekend in 2024, maar nog niet geratificeerd. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft een uitvoeringsagenda opgesteld waarin zij invulling geeft aan het Verdrag van Faro in de Nederlandse context. Het verdrag draait om drie kernwaarden: meedoen, openstaan en verbinden. Het 'recht op erfgoed' is één van de belangrijkste beginselen waarbij het begrip erfgoed veel breder is dan in het verleden. Openstaan voor meerstemmigheid en inclusie is essentieel om iedere erfgoedgemeenschap te bereiken en ruimte te maken voor hún erfgoedbeoefening.

Een belangrijk begrip uit het Verdrag van Faro is erfgoedgemeenschap: een groep mensen die zich vanuit interesse en intrinsieke motivatie voor erfgoed formeert in een sociaal verband en zich op vrijwillige basis in haar vrije tijd bezighoudt met cultureel erfgoed. Erfgoedvrijwilligers zijn vaak de drijvende kracht van instellingen.

Omgevingswet

De grondslag voor de verplichte basistaken die gemeenten hebben voor cultureel erfgoed staan in de Erfgoedwet en in de Omgevingswet. Die basistaken worden door elke gemeente anders ingevuld, maar hebben altijd te maken met het inventariseren en beschermen van cultureel erfgoed, vergunningverlening en toezicht/handhaving.

Cultureel erfgoed in de Omgevingswet

In de Omgevingswet wordt gedefinieerd wat cultureel erfgoed precies is. Het bestaat uit de volgende onderdelen:

- monumenten (rijksmonumenten, provinciale en gemeentelijke monumenten, ook karakteristieke bouwwerken/beeldbepalende panden);
- archeologische monumenten;
- stads- en dorpsgezichten (rijks, provinciaal en gemeentelijk);
- cultuurlandschappen;
- roerend cultureel erfgoed (cultuurgoderen) of immaterieel cultureel erfgoed (als dat hoort bij een evenwichtige toedeling van functies aan locaties in het omgevingsplan)

Onder de Omgevingswet zijn gemeenten verplicht om rekening te houden met landschappelijke en stedenbouwkundige waarden en cultureel erfgoed. Nieuw onder de Omgevingswet is dat ook voor de omgeving van monumenten regels moeten worden opgenomen om aantasting, ontsiering of beschadiging van de monumenten te voorkomen. Concreet betekent dit dat gemeenten verplicht zijn om in het omgevingsplan rekening te houden met cultureel erfgoed en regels op te stellen ter bescherming daarvan. Deze instructie geldt voor alle vormen van cultureel erfgoed en voor cultureel erfgoed op rijks, provinciaal en gemeentelijk niveau. Gemeenten kunnen het gemeentelijk beleid op eigen wijze vormgeven.

Onder de Omgevingswet speelt participatie een belangrijke rol. Dit betekent dat inwoners en andere belanghebbenden vroegtijdig worden betrokken bij plannen en ontwikkelingen die invloed hebben op hun leefomgeving. Afhankelijk van het type aanvraag is de gemeente verplicht om bij besluiten te motiveren of en hoe participatie heeft plaatsgevonden.

Provinciaal beleid

Provincie Noord-Holland heeft ook instructieregels voor gemeenten voor erfgoed en landschap. Die zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening NH2022. Er zijn instructieregels voor de bescherming van provinciale monumenten en beschermde structuren. Ook moeten gemeenten regels opnemen ter bescherming van de kernkwaliteiten van het Beschermd Landschap. Daarnaast moeten gemeenten in het omgevingsplan rekening houden met de ambities en ontwikkelprincipes uit de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2018) van de provincie en daarbij de kansen, ontstaansgeschiedenis en kernwaarden betrekken.

2.2 Gemeentelijke context en beleid

Beleidskaart Archeologie gemeente Medemblik (2019)

De archeologische beleidskaart geeft inzicht in bekende en te verwachten waarden en is een belangrijk instrument bij ruimtelijke planvorming. De kaart maakt duidelijk waar behoud in situ nodig is, waar onderzoek verplicht is en waar vrijstelling geldt, zodat archeologisch erfgoed zorgvuldig wordt beschermd en procedures efficiënter verlopen.

Welstandsnota (2019)

De Welstandsnota Medemblik 2019 geeft kaders voor ruimtelijke kwaliteit en de zorgvuldige inpassing van nieuwe ontwikkelingen en erfgoed. De nota bevat gebieds- en objectgerichte criteria, met speciale aandacht voor historische structuren, stolpboerderijen en beschermde gezichten. Voor monumenten, karakteristieke panden en beschermde dorps- en stadsgezichten gelden strengere eisen. Uitvoering gebeurt in dialoog met bewoners, om de identiteit van de gemeente te behouden en ook ruimte te bieden voor vernieuwing en duurzaamheid.

Aan de Welstandsnota is tevens een lijst toegevoegd met alle karakteristieke panden in de binnenstad van Medemblik; de andere karakteristieke panden zijn opgenomen in het (tijdelijk) omgevingsplan. Voor karakteristieke panden zijn in de Welstandsnota specifieke omgangsregels opgenomen.

Gemeentelijke monumentenlijst

Sinds 2019 beschikt de gemeente Medemblik over een gemeentelijke monumentenlijst om lokaal erfgoed te beschermen. Deze lijst bevat monumenten die significant zijn voor de historie van de stad en omliggende dorpen.

Beleidskaders openbaar groen (2023)

In de Beleidskaders Openbaar Groen benadrukt de gemeente Medemblik dat groen niet alleen ecologische en recreatieve waarde heeft, maar ook een cultuurhistorische betekenis draagt. Historische structuren zoals oude bomen, lanen, hagen en waterlopen zijn beeldbepalend voor de identiteit van de stad en dorpen. Bij beheer en herinrichting wordt daarom rekening gehouden met het behoud en herstel van deze elementen, zodat de karakteristieke kwaliteiten van het Westfries landschap behouden blijven.

Cultuur verbindt, Medemblik wint (2024–2028)

De ambitie van de cultuurnota is: “Medemblik is een cultuurrijke gemeente die trots is op haar cultuur-historische parels, culturele instellingen en verenigingen. We zetten in op verbindende activiteiten in de kernen, de gemeente en de regio. Door de verbondenheid van het culturele veld maken we samen cultuur toegankelijk voor alle inwoners.” Deze ambitie wordt vertaald naar vier programmalijnen, die focussen op de toegankelijkheid van cultuur voor kinderen en inwoners, een stevige infrastructuur en samenwerken in de regio. De cultuurnota raakt ook aan erfgoed, met aandacht voor erfgoedleerlijnen, verenigingen, erfgoedbeleving, gemeentelijke collecties en samenwerking in de regio op het gebied van erfgoed en de Westfries Omringdijk. De beleving en zichtbaarheid van erfgoed staat in deze cultuurnota centraal.

Kerkenvisie (2024)

De kerkenvisie biedt een strategie voor het behoud en de herbestemming van kerkgebouwen in Medemblik, nu veel kerken door teruglopend gebruik onder druk staan. Met de herbestemmingsladder wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de oorspronkelijke betekenis: religieus gebruik heeft de voorkeur, daarna maatschappelijke en culturele functies. De gemeente werkt samen met eigenaren en erfgoedorganisaties, en benadrukt dat kerken naast religieuze waarde ook essentieel zijn voor identiteit, dorps- en stadsbeeld en leefbaarheid. Als onderdeel van de kerkenvisie is een handelingsperspectief vastgesteld. De nog openstaande actiepunten zijn meegenomen in deze erfgoednota.

Vastgoedbeleid (2023)

De gemeente Medemblik onderscheidt in haar vastgoedbeleid een kernportefeuille (maatschappelijk noodzakelijk) en een niet-kernportefeuille. Erfgoed en beeldbepalend bezit vallen meestal in de niet-kernportefeuille. Deze objecten kunnen worden verkocht, maar altijd met voorwaarden om de erfgoedwaarde te behouden (zoals kettingsbedingen of kwalitatieve verplichtingen). Met de motie 'Er gaat niets boven een kerktoeren' zijn de zeven kerktoeren in eigendom van de gemeente onderdeel geworden van de kernportefeuille.

(ontwerp-)Omgevingsvisie (2026)

In het ontwerp-omgevingsvisie van gemeente Medemblik geeft de gemeente richting aan de ontwikkelingen op het gebied van de fysieke leefomgeving. Er worden 12 opgaven geformuleerd; ambities voor hoe we als gemeente de toekomst in willen gaan. In een aantal van deze ambities speelt erfgoed een rol. De manier waarop erfgoed hierin wordt meegenomen is richtinggevend voor deze erfgoednota.

De gemeente Medemblik staat voor de opgave om de *leefbaarheid in stad en dorpen te versterken* (1) door te investeren in een prettige openbare ruimte, groenvoorzieningen en het behoud van de eigen identiteit en het karakter van het gebied. Tegelijkertijd vraagt de klimaatverandering om een *omslag naar een duurzame samenleving* (2): het verduurzamen van gebouwen – inclusief monumenten en erfgoed – en het bieden van ruimte aan grootschalige energieopwekking, terwijl zorgvuldig wordt omgegaan met de ruimtelijke kwaliteit van lintdorpen, open landschappen en historische steden, zoals ook vastgelegd in de Regionale Energiestrategie (RES).



Daarnaast liggen er kansen op het gebied van *toerisme en recreatie* (3), waarbij de historische stad Medemblik, de karakteristieke lintdorpen, stolpboerderijen, het open landschap en de waterrijke omgeving centraal staan. Daarbij is het van belang een goede balans te vinden tussen de wensen van inwoners en de aantrekkingskracht op toeristen. *Het beschermen en versterken van de openheid van het landschap vormt een essentiële opgave* (4): deze kwaliteit is kenmerkend voor de regio en waardevol voor bewoners, en vraagt bescherming tegen verstedelijking en grootschalige energieprojecten. Door kleine landschapselementen zoals erfbeplanting en watergangen te versterken, kan de identiteit van het landschap verder worden verrijkt. Ook zet de gemeente in op de *ontwikkeling van een robuust groen- en blauwnetwerk* (5), waarin natuur- en watergebieden met elkaar worden verbonden en recreatieve routes, zoals vaarroutes, worden uitgebreid.

Ten slotte vormt *het koesteren van de rijke cultuurhistorie* (6) een speerpunt. Met vele monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten draagt het erfgoed sterk bij aan de identiteit van de gemeente. Dit vraagt om bescherming, onder meer via uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst, borging van stolpboerderijen in het omgevingsplan en herbestemming van kerken in het kader van de kerkenvisie. Daarbij staan gedeeld eigenaarschap en samenwerking met inwoners, verenigingen en organisaties centraal. Erfgoed wordt behouden door het waar mogelijk te transformeren en toekomstbestendig te maken, zodat het ook voor nieuwe generaties betekenisvol blijft.

In de Omgevingsvisie zijn het landschap en erfgoed belangrijke fundamenten voor de toekomst. Er worden een aantal uitgangspunten benoemd die van belang zijn voor deze erfgoednota:

- Cultuurhistorische waarde van het landschap: Veel van de natuurgebieden en waterlopen hebben grote cultuurhistorische waarde. Daarom willen we historische sloten in kaart brengen en beschermen.
- Bescherming van het open landschap: het typisch Hollands open landschap met weilanden, historische waterlopen en lage horizon is van groot cultuurhistorisch belang. We willen het beschermen en versterken. De archeologische landschapselementen worden opgenomen in het omgevingsplan.
- Beleving en bescherming van cultureel erfgoed: ons erfgoed draagt bij aan de identiteit van Medemblik, we willen het beschermen en beleefbaar maken. We willen de monumentenlijst uitbreiden (en de bescherming opnemen in het omgevingsplan) en monumenten toegankelijk maken.
- Toekomst van leegstaand erfgoed: we zoeken naar nieuwe functies voor leegstaand erfgoed.
- Verduurzaming: we zoeken naar passende oplossingen om monumentale gebouwen en 'groene monumenten' (oude bomen) toekomstbestendig te maken, met behoud van hun cultuurhistorische waarde.

3 Visie

In het vorige hoofdstuk gaven we kort de nationale en provinciale regelgeving weer, en ons eigen relevante beleid. Op basis daarvan komen we tot een overkoepelend doel voor de erfgoednota van Medemblik; het doel van de erfgoednota is om het rijke erfgoed van stad, dorpen en landschap te beschermen, beleefbaar te maken en toekomstbestendig door te geven als fundament van de lokale identiteit en leefbaarheid.

3.1 Uitgangspunten erfgoednota

Er zijn vijf fundamenteën die het uitgangspunt vormen van deze erfgoednota:

- **Erfgoed als basis voor identiteit.** We zien erfgoed als de basis van de unieke identiteit van stad, dorpen en landschap en koesteren het door er zorgvuldig mee om te gaan.
- **Beleving en toegankelijkheid.** We maken erfgoed zichtbaar, beleefbaar en toegankelijk voor inwoners en bezoekers.
- **Erfgoedgemeenschappen.** We willen werken in de geest van het Verdrag van Faro en doen ons best om erfgoedgemeenschappen actief te betrekken en ondersteunen.
- **Toekomstbestendigheid.** We geven erfgoed een nieuwe toekomst door herbestemming en verduurzaming van gebouwen te stimuleren en faciliteren.
- **Inventariseren, waarderen en beschermen.** We zijn verplicht om het cultureel erfgoed in onze gemeente te inventariseren, waarderen en beschermen door middel van regels in het omgevingsplan. We zijn verplicht om vergunning, toezicht en handhaving voor cultureel erfgoed op orde te hebben.

3.2 Van visie naar uitvoering

De hierboven beschreven uitgangspunten vormen het fundament van deze erfgoednota. Op basis van deze uitgangspunten zijn concrete ambities en acties uitgewerkt, geordend binnen drie samenhangende programmalijnen: Erfgoed beleven, Cultuurlandschap en Gebouwd erfgoed. De programmalijnen staan hieronder uitgebreider omschreven. Voor iedere programmalijn zijn de acties thematisch geprioriteerd en opgenomen in de uitvoeringsagenda voor periode 2026 - 2030. Op deze manier wordt de visie en ambitie van onze gemeente concreet vertaald naar uitvoering.

3.3 Programmalijnen

- **Erfgoed beleven:** Binnen deze programmalijn ligt de nadruk op erfgoedgemeenschappen en het zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed, bijvoorbeeld door erfgoededucatie, digitale kaarten, Open Monumentendag en de campagne *Kijk je Rijk*.
- **Cultuurlandschap beschermen:** Deze programmalijn is gericht op het inventariseren en beschermen van historische landschapselementen, waterstructuren en monumentale bomen, waarbij de openheid en identiteit van het landschap centraal staan.
- **Gebouwd en verzameld erfgoed behouden:** De focus in deze programmalijn ligt op bescherming, verduurzaming en herbestemming van monumenten, kerken en stolpboerderijen, ondersteund door subsidies en duidelijke regels in het omgevingsplan.

4 Programmalijnen: ambities en acties

4.1 Programmalijn 1: Erfgoed beleven

Erfgoed op de kaart en digitaal

Het unieke van erfgoed is dat het verhalen vertelt over fysieke locaties; zichtbare plekken in onze gemeente. Door de verhalen te linken aan deze plekken maken we het erfgoed bereikbaar, tastbaar en zichtbaar voor onze inwoners en bezoekers. Veel van ons erfgoed is al geïnventariseerd en zichtbaar gemaakt op digitale kaarten. We hebben bijvoorbeeld kaartlagen met stolpboerderijen, begraafplaatsen, monumenten en landschapselementen. We willen investeren in het toegankelijk maken van deze kaarten voor onze inwoners en bezoekers.

Digitalisering maakt erfgoed beter toegankelijk voor inwoners, jongeren en bezoekers. Door erfgoed digitaal te ontsluiten – via routes, 3D-visualisaties, online collecties en interactieve kaarten – vergroten we de zichtbaarheid van onze geschiedenis. Het versterkt bovendien de samenhang tussen fysiek erfgoed, educatie en recreatie.

Daarom willen we nieuwe kaartlagen ontwikkelen, bijvoorbeeld voor historische waterstructuren, kerkgebouwen of plekken met bijzondere archeologische verhalen. Aan deze kaarten willen we informatie en verhalen koppelen, zodat onze bewoners meer kunnen ontdekken over het erfgoed in hun eigen leefomgeving. Hiervoor willen we samen optrekken met onze historische verenigingen en andere erfgoedvrijwilligers; hun lokale kennis is onmisbaar. Door de fysieke plekken te koppelen aan verhalen zorgen we tevens voor het behoud van deze unieke *oral histories*.

- We werken toe naar één centrale digitale plek (Digitaal erfgoedportaal Medemblik) waar inwoners en bezoekers informatie vinden over monumenten, verhalen, archeologie, erfgoedroutes en collecties.
- We ontwikkelen, samen met erfgoedgemeenschappen, nieuwe kaartlagen en maken die toegankelijk voor bewoners.
- We onderzoeken of en hoe de kaartlagen gebruikt kunnen worden in het omgevingsplan.

Erfgoedgemeenschappen stimuleren en ondersteunen

Mensen zijn onmisbaar als het over erfgoed gaat. Historische gebouwen, dijken of bijzondere verkavelingen zijn onlosmakelijk verbonden met de verhalen van de mensen die er woonden, liepen of werkten. Ook in onze gemeente willen we het belang van onze erfgoedgemeenschappen benadrukken. Onze inwoners, die helpen ons erfgoed levend te houden, en onze bezoekers, die genieten van alles wat er te zien is in onze gemeente. Hierbij sluiten we aan bij de ambities uit het Verdrag van Faro, wat door Nederland in 2025 ondertekend werd.

Er zijn verschillende erfgoedgemeenschappen in onze gemeente, maar één specifieke groep zijn onze historische verenigingen. Deze verenigingen, volledig gerund door vrijwilligers, weten veel over de rijke geschiedenis van onze gemeente. Om onze unieke identiteit te behouden, is het cruciaal dat hun verhalen en collecties bewaard blijven. Toch zien we, net als bij veel andere verenigingen, dat dit een moeilijke opgave is, mede door de vergrijzing van de leden.

We willen onze historische verenigingen ondersteunen. We willen deskundigheid bevorderen, hen helpen op het gebied van ledenwerving en toekomstbestendigheid. Bij onze culturele verenigingen zien we een deel van dezelfde problematiek. Daarom zetten we het cultuurplatform breder in om ook de historische verenigingen actief te ondersteunen, onder andere door het aanbieden van bijeenkomsten en workshops.

Daarnaast vinden we jongeren belangrijk. Jongeren zijn de toekomstige dragers van ons erfgoed. Om hen actief te betrekken richten we ons op vormen van erfgoedbeleving die aansluiten bij hun leefwereld: digitaal, interactief en dichtbij hun eigen omgeving. Door samen te werken met scholen, jeugdorganisaties en culturele partners geven we jongeren de kans om verhalen, gebouwen, landschappen en tradities zelf te ontdekken. Dit vergroot de verbondenheid met hun leefomgeving en draagt bij aan een duurzame erfgoedgemeenschap.

- We zetten het cultuurplatform in voor het ondersteunen van de historische verenigingen op het gebied van deskundigheid, ledenwerving en toekomstbestendigheid middels deelname aan het cultuurplatform.
- We lanceren een jongerenprogramma ('Erfgoedmakers') waarin jongeren zelf erfgoedprojecten uitvoeren, zoals podcasts, mini-documentaires, erfgoedroutes of fotoprojecten over hun eigen buurt of dorp.
- We stellen procesafspraken op m.b.t. erfgoedparticipatie. Bij relevante erfgoedontwikkelingen benaderen we jongeren via verenigingen en scholen om mee te denken over behoud, beleving en toekomstig gebruik van erfgoedlocaties. Ook kunnen we historische verenigingen middels participatie betrekken.

Erfgoed, recreatie en toerisme

Er zijn kansen om het erfgoed van gemeente Medemblik meer zichtbaar en beleefbaar te maken. Vanuit de cultuurnota loopt het project Kijk je Rijk, een campagne die zich speciaal richt op inwoners. Vanuit toerisme loopt Rijk aan verhalen. Vanuit het beleidsveld erfgoed ondersteunen wij deze campagnes en werken we mee aan het tot stand brengen van waardevolle initiatieven en verbindingen, niet alleen in de stad Medemblik maar in de hele gemeente. We vinden het belangrijk dat onze inwoners zich bewust zijn van het bijzondere erfgoed in hun gemeente. Zo blijft er draagvlak voor het beschermen van dit erfgoed en stimuleren we inwoners om zich ook (vrijwillig) in te zetten voor erfgoed. Het zichtbaar maken van erfgoed kan bijvoorbeeld door het plaatsen van informatieborden bij erfgoedlocaties. We doen dit nu al, vaak in samenwerking met vrijwilligers, en willen dit voortzetten. Ook kan gedacht worden aan nieuwe initiatieven zoals een regionale nieuwsbrief over erfgoed.

Het zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed biedt ook veel potentie voor het versterken van recreatie en toerisme. Op het gebied van toerisme werken we veel samen in de regio West-Friesland. Medemblik is mede dankzij de Museumstoomtram een aantrekkelijke bestemming voor bezoekers. We zorgen ervoor dat erfgoed een belangrijke rol blijft spelen in de marketing van West-Friesland.

Eén van de belangrijkste elementen die onze regio verbindt is natuurlijk de Westfriese Omringdijk. Met haar 126km lang is ze een icoon van de Westfriese identiteit. Als er vanuit onze erfgoedgemeenschappen initiatieven komen die zich richten op het versterken van de zichtbaarheid en beleefbaarheid, dan willen we deze ondersteunen en faciliteren.

- We ondersteunen en faciliteren initiatieven die bijdragen aan de zichtbaarheid en beleefbaarheid van erfgoed, zoals informatieborden en een nieuwsbrief, digitale erfgoedroutes en 3D-modellen van historische locaties.
- We ondersteunen en faciliteren de Kijk je Rijk en Rijk aan verhalen campagnes in de hele gemeente.
- We blijven erfgoed verankeren als belangrijk onderdeel van toerisme en recreatie in West-Friesland.
- We stimuleren en faciliteren initiatieven die zich richten op zichtbaarheid en beleefbaarheid van de Westfriese Omringdijk.
- We zorgen ervoor dat erfgoed in de toekomst in toeristisch beleid wordt meegenomen.

Open Monumentendag

Veel monumenteneigenaren in gemeente Medemblik doen jaarlijks mee aan Open Monumentendag. Het openstellen van monumenten draagt bij aan de zichtbaarheid van en het draagvlak voor erfgoed in onze gemeente. Als gemeente willen we faciliterend optreden, door middel van het beschikbaar stellen van een subsidie en hulp in de communicatie. Het is onze ambitie dat het lokale comité volledig bestaat uit erfgoedvrijwilligers.

- We ondersteunen Open Monumentendag met een jaarlijkse subsidie en faciliteren het lokale comité waar wenselijk, bijvoorbeeld bij de communicatie.

Erfgoededucatie

Erfgoed is van onschatbare waarde voor de identiteit van onze gemeente, en daarom is het ook voor onze jonge inwoners van belang om er meer over te weten te komen. Het zorgt voor bewustwording van en binding met de plek. Musea in onze gemeente ontwikkelden een erfgoedleerlijn Westfriesland. We zetten ons cultuurplatform in om de erfgoedleerlijn te borgen in het onderwijs. Ook werken we actief aan het verbinden van de erfgoedinstellingen met de scholen.

- Via het cultuurplatform werken we mee aan educatieve programma's voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs waarin leerlingen kennismaken met lokale geschiedenis, monumenten en tradities en zetten we ons in voor de borging van de erfgoedleerlijn in het onderwijs.

Immaterieel erfgoed

Gemeente Medemblik heeft ook een aantal bijzondere tradities en gewoonten die we nu als immaterieel erfgoed zien, zoals bijvoorbeeld de draverijen, jaarmarkten, kermissen en het paalzitten. Ook traditionele ambachten horen bij immaterieel erfgoed. Samen met onze erfgoedvrijwilligers willen we het immaterieel erfgoed in onze gemeente inventariseren en onderdeel maken van de landelijke Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland.

- We inventariseren, samen met erfgoedvrijwilligers, immaterieel erfgoed en schrijven het in in de Landelijke Inventaris.



4.2 Programmalijn 2: Cultuurlandschap beschermen

Erfgoed en ruimtelijke ontwikkelingen

Erfgoed is een waardevol onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit van Medemblik. Om deze kwaliteit te borgen streven we ernaar erfgoed vanaf de start van ruimtelijke ontwikkelingen, zoals gebiedsontwikkelingen, mee te nemen. Dit betekent dat cultuurhistorische waarden – zoals historische verkavelingspatronen, monumenten, dijken en lintbebouwing – volwaardige afwegingsfactoren zijn in planvorming.

Dit willen we bereiken door bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen een cultuurhistorische analyse op te laten stellen door de gemeente of de initiatiefnemer. Daarnaast dienen erfgoedwaarden standaard worden opgenomen in de ruimtelijke onderbouwing van plannen. In historische structuren, zoals linten, dijken en verkavelingspatronen, houden we vast aan het principe ‘behoud tenzij’. Hergebruik van bestaande structuren en panden krijgt voorrang boven sloop en nieuwbouw.

Het vroegtijdig betrekken van erfgoed bij gebiedsontwikkelingen versterkt de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van ‘nieuwe’ gebieden, voorkomt verlies van waardevolle structuren en biedt kansen voor hergebruik en integratie met thema’s zoals groen, water en duurzaamheid. Voor initiatiefnemers betekent dit duidelijkheid over relevante erfgoedwaarden vanaf het begin van het proces. Omdat de gemeente al werkt met intake- en omgevingstafels, vraagt dit meestal alleen om het toevoegen van een extra persoon of gesprekspunt, waardoor de proceslast beperkt blijft. Wel kan het opstellen van cultuurhistorische analyses en het opnemen van erfgoedwaarden in plannen soms extra tijd en aandacht vragen. Hier willen we dan ook ondersteuning en duidelijkheid bij bieden.

>We maken procesafspraken over erfgoed in ruimtelijke ontwikkelingen. Bij nieuwe ruimtelijke initiatieven wordt erfgoed standaard als gesprekspunt meegenomen in het startoverleg. Hierdoor weten initiatiefnemers vroegtijdig welke cultuurhistorische waarden relevant zijn en welke kansen er liggen voor behoud, hergebruik of kwaliteitsverbetering.

- Voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen van grote schaal (zoals gebiedsontwikkelingen) en impactvolle casussen, stellen we een cultuurhistorische analyse verplicht, zodat erfgoed vanaf het begin wordt meegewogen en kansen voor behoud en versterking beter benut kunnen worden. We onderzoeken of dit door ons als gemeente, of door de initiatiefnemer geïnitieerd dient te worden en stellen hiervoor een procesafpraak op.
- We stellen het verplicht erfgoedwaarden standaard op te nemen in de ruimtelijke onderbouwing van plannen.
- We borgen cultuurhistorische waarden juridisch in het Omgevingsplan, inclusief regels voor historisch groen, karakteristieke structuren, beschermde gebieden en archeologie.
- We onderzoeken hoe we ‘behoud tenzij’ in historische structuren (linten, dijken, verkaveling) beter kunnen borgen in bestaand beleid zoals de welstandsnota.
- Hergebruik van bestaande structuren en panden krijgt prioriteit boven sloop en nieuwbouw. We onderzoeken hoe we dit kunnen borgen, bijvoorbeeld in een herbestemmingsladder of procesafpraak of kunnen opnemen in bestaand beleid zoals de welstandsnota.
- We ontwikkelen een korte handreiking (Erfgoed in ontwikkelingen) waarin initiatiefnemers zien hoe zij erfgoedwaarden moeten betrekken bij bouwplannen, herbestemming en transformaties.

Historische water- en groenstructuren

Gemeente Medemblik wil investeren in een robuust en goed functionerend natuur- en waternetwerk, in andere woorden, het versterken van de groen-blauwe dooradering. Dit draagt bij aan de biodiversiteit en de leefbaarheid in de gemeente. Het biedt ook een kans om historische groen- en waterstructuren te inventariseren, waarderen en waar nodig te beschermen. We sluiten hierbij aan op het onderzoek dat al gedaan is voor de Cultuurhistorische Elementenkaart.

Sommige cultuurlandschappen zijn al door de provincie beschermd als Beschermd Landschap, bijvoorbeeld Abbekerk en omgeving (waaronder het ‘kadetjesland’ bij Twisk), Opmeer-Wognum en Oosterdijk. Voor deze gebieden heeft de provincie Noord-Holland kernkarakteristieken vastgesteld. Wij willen deze kernkarakteristieken verankeren in regels in het omgevingsplan. Het uitgangspunt is hierbij dat de kernkarakteristieken worden versterkt en de beleefbaarheid wordt vergroot. Waar nodig kunnen kleinschalige landschapselementen worden hersteld. Andere bijzondere cultuurlandschappen zijn nog niet beschermd, zoals bijvoorbeeld De Kromme Leek – een 2500 jaar oude veenrivier.

- We inventariseren welke regels we op dit moment hebben voor historische water- en groenstructuren in het tijdelijk omgevingsplan en vormen deze om tot eenduidige regels voor het omgevingsplan. We stellen nieuwe regels op indien nodig.
- We vertalen de kernkarakteristieken van het Beschermd Landschap in regels voor het omgevingsplan.
- Als gemeente willen we de historische water- en groenstructuren inventariseren en waarderen. Daarna willen we passende regels ontwikkelen voor het beschermen van bijzondere gebieden in het omgevingsplan. Dit kan als beschermd cultuurlandschap of als waardevol karakteristiek gebied. Het uitgangspunt bij deze beschermingsvormen is het behoud van de kernwaarden van het gebied, en waar mogelijk het handhaven en herstellen van kleinschalige landschapselementen. Bij deze inventarisatie wordt aangesloten bij de Beleidskaders Openbaar Groen en het Groenstructuurplan en de Cultuurhistorische Elementenkaart.

Kerkhoven en begraafplaatsen

In gemeente Medemblik zijn enkele bijzondere historische begraafplaatsen te vinden, zoals bijvoorbeeld de Joodse begraafplaats in Medemblik en de oude begraafplaatsen in Abbekerk of Andijk. Deze plekken vormen vaak een belangrijk historisch en genealogisch archief van de gemeenschap. Daarnaast hebben ze ook stedenbouwkundige waarde in de dorpskernen en de stad, omdat ze vaak zorgen voor de aanwezigheid van kostbaar publiek groen.

Nu veel kerken hun functie kwijtraken, ontstaat er ook onzekerheid over de toekomst van deze begraafplaatsen. De gemeente Medemblik ziet begraafplaatsen als de parken van de toekomst en wil inzetten op het behoud ervan. We laten daarom onderzoeken welke begraafplaatsen en graven erfgoedwaarde hebben. De basis hiervoor vormt de inventarisatie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Kerkententatie.

Daarna wordt gezocht naar een passende beschermingsvorm die recht doet aan de gelaagdheid van dit type erfgoed, waarbij rekening wordt gehouden met het ensemble van groen en gebouwd erfgoed in en om de begraafplaats (zoals kapel, grafsteen, historische bomen, hekwerken). De regels hiervoor worden opgenomen in het omgevingsplan.

- We inventariseren welke regels we op dit moment hebben voor funerair erfgoed in het tijdelijk omgevingsplan en vormen deze om tot eenduidige regels voor het omgevingsplan. We stellen nieuwe regels op indien nodig.
- We waarderen en beschermen kerkhoven, begraafplaatsen en funerair erfgoed in het omgevingsplan.
- We onderzoeken of de gemeente een rol kan spelen in het onderhoud van kerkhoven en begraafplaatsen van herbestemde kerken.

Monumentale bomen & boomensembles

Bomen markeren vaak historische plekken of routes en dragen bij aan de herkenbaarheid en het unieke karakter van het landschap. Gemeente Medemblik heeft een monumentale bomenlijst waar circa 70 historisch waardevolle bomen op staan. Deze inventarisatie is echter incompleet. Daarnaast zijn boomensembles, zoals boomgaarden of boomsingels geen onderdeel van deze bomenlijst. Voor zowel bomen als ensembles ontbreekt er planologische bescherming. We willen de historische bomenlijst actualiseren en uitbreiden en regels ontwikkelen voor de bescherming van historische bomen in het omgevingsplan.

- Samen met erfgoedvrijwilligers inventariseren en waarderen we historische water- en groenstructuren, en zullen deze via het omgevingsplan op verschillende manieren beschermen.
- We actualiseren de lijst met monumentale bomen en verankeren de omgang daarmee in het omgevingsplan. Dit doen we samen met de afdeling Groen.

Archeologie

In 2019 stelde gemeente Medemblik de Beleidskaart Archeologie vast, opgesteld door Archeologie Westfriesland; deze werd in 2025 geactualiseerd. In de toelichting van de beleidskaart is meer te lezen over de archeologische rijkdom in gemeente Medemblik. De gemeente is bijzonder rijk aan archeologische vindplaatsen, met sporen die teruggaan tot de bronstijd, toen het gebied al intensief werd bewoond en bewerkt. Deze lange bewoningsgeschiedenis maakt Medemblik tot een belangrijk gebied voor archeologisch onderzoek. De regels over de omgang met archeologie zijn te vinden in het (tijdelijk) omgevingsplan.

Naast het uitvoeren van wettelijk verplichte taken willen we archeologie ook als kans zien voor het toevoegen van kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen. Het historisch bodemarchief kan gebouwen en de openbare ruimte identiteit geven die het unieke karakter van de plek versterkt. Hiermee kan archeologie bijdragen aan de leefbaarheid in de dorpen en steden van gemeente Medemblik. Daarom willen we onderzoeken hoe de archeologische beleidskaart een plek kan krijgen in de LIOR (Leidraad Inrichting Openbare Ruimte).

- We verwerken de archeologische beleidskaart in de LIOR.

Cultuurhistorische Elementenkaart

We hebben in 2025 een cultuurhistorische elementenkaart opgesteld. Door middel van deze kaart is in één oogopslag duidelijk waar de nog aanwezige waarden zich bevinden. De elementenkaart zorgt voor een overzicht van de zichtbare structurerende elementen in onze gemeente en vormt de onderlegger voor een goede inbedding van cultuurhistorische elementen in het omgevingsplan. De nadruk ligt op historische dijken, wegen, waterstructuren, verkavelingen en dorpskernen. De cultuurhistorische elementenkaart vormt de verbinding tussen de vaak onzichtbare archeologie, de aanwezige natuur en het gebouwde erfgoed en is de basis voor een goede omgevingskwaliteit.

- We stellen de cultuurhistorische elementenkaart vast en gebruiken deze als basis voor ontwikkelingen in onze gemeente.

4.3 Programmalijn 3: Gebouwd en verzameld erfgoed behouden

Agrarisch erfgoed

Gemeente Medemblik heeft ook een sterk agrarisch karakter; door de vruchtbare kleibodem is er veel landbouw en de geschiedenis van ontginning is nog altijd zichtbaar in kenmerkende dorpslinten met stolpboerderijen. De stolpboerderijen in onze gemeente zijn door de Provincie Noord-Holland geïnventariseerd en gewaardeerd op de provinciale waarderingskaart voor onbeschermde stolpboerderijen. Als vervolg heeft de provincie stolpenrichtlijnen opgesteld en gemeenten worden gestimuleerd deze uit te werken tot beleid voor de gemeente. In 2024 hebben we een voorbereidingsbesluit met sloopverbod ingesteld om het behoud van historische stolpboerderijen te borgen. We gaan stolpenbeleid voor onze gemeente opstellen.

In het stolpenbeleid willen naast behoud ook aandacht besteden aan de toekomstbestendigheid van stolpen en aan actuele thema's. Voor agrarisch erfgoed zijn vragen rondom splitsing en bijbestemming veelvoorkomend. We willen regels maken voor het herbestemmen en herontwikkelen van stolpen en de erven, die hun plek zullen vinden in het omgevingsplan. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de stolpenwaarderingskaart en de richtlijnen die zijn ontwikkeld door de provincie Noord-Holland.

- We ontwikkelen stolpenbeleid waarin onder andere regels voor splitsen en herbestemmen van historische stolpboerderijen tot woning worden opgenomen, en nemen daarbij ook de erven en bijgebouwen mee.
- We beschermen agrarisch erfgoed via passende beschermingsvormen zoals het gemeentelijk monument, of het karakteristiek pand, in het omgevingsplan.

Actualisatie karakteristieke panden

In onze gemeente zijn ook karakteristieke panden aangewezen. Deze gebouwen zijn in hun verschijningsvorm waardevol. Omdat het vooral gaat om het behoud van de uiterlijke verschijningsvorm (en niet het interieur) zijn de regels hiervoor opgenomen in de Welstandsnota en het (tijdelijk) omgevingsplan.

De lijst met karakteristieke panden is niet helemaal op orde. Voor alle kernen was er een lijst voor beeldbepalende en karakteristieke panden, een dergelijke lijst was er ook voor de stad Medemblik. De panden op de eerste lijst zijn destijds in het bestemmingsplan opgenomen maar hierin zitten fouten en de panden in de stad Medemblik zijn destijds niet opgenomen in het bestemmingsplan; deze zijn opgenomen als bijlage in de Welstandsnota. We willen deze situatie rechte trekken en ervoor zorgen dat alle panden worden opgenomen in het omgevingsplan.

Daarnaast is het niet van alle panden duidelijk waarom ze destijds zijn aangewezen als karakteristiek pand. Daarom willen we de complete lijst met karakteristieke panden actualiseren. Dit betekent ook dat voor sommige objecten duidelijk wordt dat de status van karakteristiek pand niet (meer) passend is; en deze van de lijst worden afgehaald. Het kan ook zijn dat er panden uit naar voren komen die we beter als gemeentelijk monument kunnen beschermen. Voor de andere panden zorgen we voor een (summiere) onderbouwing waarom ze als karakteristiek zijn aangemerkt.

De omgangsregels voor karakteristieke panden staan nu deels in de Welstandsnota en deels in het tijdelijk omgevingsplan. Er zit ook verschil in deze regels. Daarom stellen we nieuwe eenduidige regels op voor karakteristieke panden, en zorgen ervoor dat deze onderdeel worden van het omgevingsplan.

- We inventariseren welke regels we op dit moment hebben voor karakteristieke panden in het tijdelijk omgevingsplan en vormen deze om tot eenduidige regels voor het omgevingsplan. We stellen nieuwe regels op indien nodig. We betrekken hierbij ook de Welstandsnota.
- We actualiseren de lijst met karakteristieke panden, stellen eenduidige regels daarvoor op, en zorgen ervoor dat dit alles wordt geborgd in het omgevingsplan.
- We werken hierbij, waar mogelijk, samen met onze erfgoedgemeenschappen.

Gemeentelijke monumenten aanwijzen

Sinds 2019 heeft gemeente Medemblik een eigen gemeentelijke monumentenlijst. Er staan nu 17 objecten op deze lijst; voornamelijk woonhuizen en twee oud-raadhuisen. Om ervoor te zorgen dat het unieke erfgoed van de gemeente behouden blijft, wil de gemeente de monumentenlijst uitbreiden. Hiervoor wordt een inventarisatie uitgevoerd, zodat het meest bijzondere erfgoed kan worden beschermd met een monumentenstatus. Hier worden alle typen erfgoed in meegenomen, zoals bijvoorbeeld ook bunkers, stolpen, graven, molens, oorlogs en Post 65 erfgoed. Uit de inventarisatie zal duidelijk worden welke lacunes er nog zijn in ons huidige monumentenbestand.

Op basis van een aantal criteria (bijv. geografische spreiding, type gebouw, bouwperiode) ontwikkelen we aanwijzingsprogramma's (bijv. watererfgoed of religieus erfgoed), die de basis vormen voor het aanwijzen van nieuwe monumenten. Hierbij ontwikkelen we ook een beleidsregel voor het aanwijzen van monumenten, waarmee we, door middel van een aantal criteria, vooraf duidelijkheid scheppen over een mogelijke monumentenstatus.

De monumentenstatus wordt alleen toegekend aan de meest unieke objecten met een grote zeldzaamheids- of gaafheidswaarde. Andere typen relevant erfgoed worden beschermd via andere beschermingsvormen, zoals bijvoorbeeld het karakteristiek pand. We gebruiken verschillende beschermingsvormen voor erfgoed en zorgen ervoor dat de bijbehorende regels hun plek vinden in het omgevingsplan.

We begrijpen dat het opleggen van een gemeentelijke monumentenstatus voor een eigenaar niet alleen voordelen met zich meebrengt. Wijzigingen aan een gemeentelijk monument kosten vaak meer tijd en budget dan bij een regulier pand. Daarom hebben we een subsidie voor onderhoud, restauratie en voorbereidende werkzaamheden aan gemeentelijke monumenten. We investeren in communicatie rondom deze subsidieregeling onder eigenaren, en zullen de regeling in 2026 evalueren en waar nodig aanpassen.

- We inventariseren welke regels we op dit moment hebben voor gemeentelijke monumenten in het tijdelijk omgevingsplan en vormen deze om tot eenduidige regels voor het omgevingsplan. We stellen nieuwe regels op indien nodig.
- We inventariseren en waarderen gemeentelijk erfgoed samen met erfgoedvrijwilligers.
- We ontwikkelen aanwijzingsprogramma's en een beleidsregel voor het aanwijzen van nieuwe monumenten.
- We beschermen dat erfgoed via passende beschermingsvormen zoals het gemeentelijk monument of het karakteristiek pand, in het omgevingsplan.
- We stellen jaarlijks voldoende budget beschikbaar voor de subsidieregeling gemeentelijke monumenten.

Religieus erfgoed

In 2024 stelden wij onze kerkenvisie vast. In de kerkenvisie is in kaart gebracht wat wij kunnen doen om bij te dragen aan de toekomst van het religieus erfgoed in gemeente Medemblik, in de vorm van een handelingsperspectief. De nog openstaande actiepunten uit dit handelingsperspectief worden als onderdeel van deze erfgoednota opgenomen.

- We inventariseren welke regels we op dit moment hebben voor religieus erfgoed in het tijdelijk omgevingsplan en vormen deze om tot eenduidige regels voor het omgevingsplan. We stellen nieuwe regels op indien nodig.
- We onderzoeken kerken op monumentale waarden en beschermen cultuurhistorisch waardevolle kerken als monument of karakteristiek pand.
- We starten een pilot waarbij we de ruimtelijke waarden van onze kerkgebouwen onderzoeken en hoe deze geborgd kunnen worden binnen de instrumenten van de Omgevingswet.
- We onderzoeken of we omgevingsplanregels van karakteristieke kerkgebouwen en rijksmonumentale kerken moeten aanscherpen/ aanvullen.
- We inventariseren en waarderen enkele waardevolle kerkinterieurs en onderzoeken hoe we deze eventueel kunnen behouden en beschermen.
- We informeren kerkeigenaren over verduurzaming: instanties, subsidiemogelijkheden en fondsen.
- We onderzoeken welke begraafplaatsen, kerkhoven en graven erfgoedwaarde hebben en hoe de gemeente kan toezien op het behoud hiervan.
- We zetten ons in voor succesvolle herbestemming van religieus erfgoed en passen daarbij de herbestemmingsladder toe.

Herbestemming faciliteren

Om erfgoed levend te houden is het van belang dat het gebruikt wordt; leegstand is funest voor monumenten. Daarom willen we erfgoed behouden door ruimte te maken voor herbestemming. We willen transformatie van erfgoed mogelijk maken en daarbij de belangrijkste cultuurhistorische kwaliteiten behouden.

Het vraagstuk van herbestemming speelt, net zoals in de hele provincie Noord-Holland, in gemeente Medemblik specifiek voor agrarisch, industrieel en religieus erfgoed. In 2024 werd de Kerkenvisie vastgesteld, waarin de gemeente noemt dat zij een zorgvuldig herbestemmingsproces wil doorlopen voor kerkgebouwen. Er is een herbestemmingsladder opgesteld, waarin openbare functies de voorkeur genieten. We willen deze herbestemmingsladder evalueren, en misschien uitbreiden met een helder afwegingskader. We onderzoeken ook of deze breder inzetbaar is voor andere typen erfgoed, zoals agrarisch erfgoed en erfgoed in gemeentelijk bezit. Als we de herbestemmingsladder hebben aangepast, verankeren we deze met regels voor het omgevingsplan.

- We evalueren de herbestemmingsladder voor religieus erfgoed en breiden deze indien nodig uit met een afwegingskader.
- We onderzoeken of de herbestemmingsladder voor religieus erfgoed breder inzetbaar is voor erfgoed in brede zin.
- We verankeren de herbestemmingsladder met regels in het omgevingsplan.

Erfgoedcollecties

De geschiedenis van onze gemeente is niet alleen zichtbaar in onroerend erfgoed (zoals monumenten en het cultuurlandschap), maar ook in roerend erfgoed, zoals collecties. Als gemeente zelf hebben we een erfgoedcollectie, die ook veel zegt over de geschiedenis van gemeente Medemblik. Samen met de afdeling cultuur werken we aan het inventariseren en documenteren van deze collectie, en een beleid over hoe we hiermee omgaan (ontzamelen en aankopen). Als er in dit proces objecten worden geïdentificeerd die onmisbaar en uniek zijn voor onze gemeente, kunnen we overwegen deze objecten een gemeentelijk beschermde status te geven (als 'beschermde cultuurgoed'). Als we dit willen, zullen we dit in onze Erfgoedverordening moeten opnemen.

De historische verenigingen in onze gemeente bezitten ook erfgoedcollecties; die bestaan uit archiefstukken zoals: oude drukken van krantjes, kronieken, documentatie van lokale geschiedenis en uit objecten: kunst, meubels, gebruiksvoorwerpen en andere historische artefacten. We willen investeren in de toekomstbestendigheid van deze erfgoedcollecties. Dat gaat enerzijds over het bevorderen van deskundigheid, waarbij het cultuurplatform kan ondersteunen. Anderzijds gaat dit over het behoud van de collecties: vraagstukken rondom collectiebeheer, digitalisering en collectiewaardering.

Daarom willen wij een erfgoedcollectie-coach aanstellen voor de historische verenigingen in gemeente Medemblik. Door middel van collectieve workshops en op-maat-ondersteuning kan deze coach de verenigingen helpen in het beheren, waarderen en digitaliseren van hun collecties. Daarnaast stellen we als gemeente een collectie management systeem beschikbaar voor de verenigingen. We investeren in eerste instantie voor twee jaar in deze erfgoedcollectie-coach, daarna zullen we het programma evalueren om te zien of dit voorziet in de behoefte van deze verenigingen. Bij deze evaluatie onderzoeken we ook of er regionaal interesse is om samen te werken door middel van deze werkwijze. We wijzen de verenigingen ook op het beschikbare aanbod van ondersteuning bij erfgoedhuizen in Nederland en via Erfgoedvrijwilliger.nl.

Daarnaast willen we samenwerkingsmogelijkheden rondom erfgoedcollecties verkennen. Samenwerking biedt kansen voor onder andere kennisdeling en het efficiënt verdelen van werkzaamheden rondom collectiebeheer, waardering en digitalisering. Dat draagt bij aan de toekomstbestendigheid van collecties. Daarom onderzoeken we of we samen met de historische verenigingen een stichting of ander samenwerkingsverband kunnen oprichten om erfgoedcollecties beter te ondersteunen, en wat de rol van de gemeente daarbij kan zijn.

- We inventariseren en waarderen onze eigen kunst- en erfgoedcollecties samen met afdeling cultuur.
- We investeren in een tweejarige pilot met een erfgoedcollectie-coach ter ondersteuning van de historische verenigingen op het gebied van erfgoedcollecties. We stellen hierbij een collectie management systeem ter beschikking.
- We onderzoeken of we samen met de historische verenigingen een stichting of ander samenwerkingsverband kunnen oprichten om erfgoedcollecties beter te ondersteunen, en wat de rol van de gemeente daarbij kan zijn.

Watererfgoed: dijken, molens en gemalen

Gemeente Medemblik is verweven met water. Gelegen aan het IJsselmeer en grotendeels gevormd door veenontginningen en droogmakerijen, kenmerkt de geschiedenis van de gemeente zich door haar omgang met water. Die historie is nu nog steeds zichtbaar in de vele objecten die te maken hebben met water zoals dijken, gemalen, sluizen, molens, havens en bruggen. We willen dit watererfgoed, wat zo kenmerkend is voor de gemeente, koesteren, beschermen en versterken.

Een deel van deze objecten is al beschermd, zoals bijvoorbeeld de Westfriese Omringdijk (provinciaal monument), het Stoomgemaal Vier Noorder Koggen (rijksmonument) en twee dijkhuizen aan de Oosterhaven in Medemblik (gemeentelijke monumenten). Toch is er ook veel van het watererfgoed nog niet geïnventariseerd of beschermd, zoals bijvoorbeeld de bruggen of het havenlandschap van het Westereiland in Medemblik. Daarom willen we ons specifiek richten op het inventariseren en waarderen van watererfgoed.

Naar aanleiding van deze inventarisatie gaan we tevens passende beschermingsvormen ontwikkelen met bijbehorende regels in het omgevingsplan. Voor sommige typen objecten (zoals dijkhuizen, gemalen of molens) is de gemeentelijke monumentenstatus of die van karakteristiek object waarschijnlijk het meest passend. Voor andere objecten, zoals dijken en havens, kunnen meer gebiedsgerichte beschermingsvormen worden ontwikkeld.

Watererfgoed is onlosmakelijk verbonden met het omliggende landschap; deze inventarisatie zal daarom in samenhang gebeuren met een borging van relevante historische waterstructuren. We sluiten hierbij aan op het onderzoek dat al is gedaan voor de Cultuurhistorische Elementenkaart.

- We inventariseren welke regels we op dit moment hebben voor watererfgoed in het tijdelijk omgevingsplan en vormen deze om tot eenduidige regels voor het omgevingsplan. We stellen nieuwe regels op indien nodig.
- We inventariseren, waarderen en beschermen van watererfgoed samen met erfgoedvrijwilligers.

Verduurzaming en natuurinclusiviteit gebouwd erfgoed

Eén van de opgaven voor gemeente Medemblik is het omgaan met klimaatverandering en de omslag naar een duurzame samenleving. De verduurzamingsopgave raakt ook monumentale en karakteristieke gebouwen. Veel eigenaren willen hun pand toekomstbestendig maken, maar lopen tegen technische, financiële en juridische vragen aan. Wij ondersteunen duurzame monumentenzorg vanuit het uitgangspunt: behoud van monumentale waarden gaat hand in hand met zorgvuldig verduurzamen. Waar mogelijk stimuleren we isolatie, energiezuinige installaties en het hergebruik van materialen. We zoeken binnen de wettelijke kaders naar oplossingen die passen bij de historische architectuur, zodat verduurzaming bijdraagt aan zowel comfort als behoud van ons erfgoed.

We stimuleren de verduurzaming van monumenten, mits de karakteristieke waarden behouden blijven, en wegen bij vergunningverlening de energieprestaties en monumentale waarden zorgvuldig tegen elkaar af. Daarbij ondersteunen we eigenaren met kennis, goede voorbeelden en verwijzingen naar beschikbare subsidies, en stimuleren we circulair bouwen bij restauraties en herbestemming. Voor gemeentelijke gebouwen nemen we zelf het voortouw door duurzame en erfgoedvriendelijke maatregelen toe te passen. We willen alle eigenaren van monumenten aansporen om hun erfgoed te verduurzamen; hoewel er veel mogelijk is, vraagt dit vaak om een zorgvuldige afweging en kan het soms meer

tijd of hogere kosten met zich meebrengen. Om eigenaren hierin tegemoet te komen, bieden we een subsidieregeling voor het isoleren van gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden.

We blijven investeren in het verduidelijken van de regeling en de beschikbare informatie erover. We organiseren ook informatieavonden over verduurzaming met de Monumentenwacht. Daarnaast is er een duidelijke webpagina met informatie over het verduurzamen van erfgoed en de beschikbare regelingen hiervoor.

Er zijn ook enkele beschermde gezichten in gemeente Medemblik. We willen simpele regels ontwikkelen over hoe om te gaan met verduurzaming, zoals bijvoorbeeld zonnepanelen, in beschermde gezichten. Bij deze regels wordt gezocht naar een balans tussen meedenken en het behoud van de kernkarakteristieken van het gebied. In 2024 zijn we gestart met een pilot om het zonnepanelenbeleid in het beschermde stadsgezicht van Medemblik te herzien.

- We verlengen de bestaande subsidieregeling voor verduurzaming van gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden, en breiden deze waar mogelijk uit.
- We houden de informatie over het verduurzamen van erfgoed voor eigenaren up-to-date. Zo maken we een handreiking voor eigenaren van monumenten met praktische informatie over isolatie, installaties, materialen en subsidiemogelijkheden, inclusief voorbeelden van succesvolle verduurzamingen in Medemblik en de kennis die daarbij is opgedaan.
- We organiseren informatieavonden voor monumenteneigenaren.
- We actualiseren de regels voor het verduurzamen van erfgoed in beschermde gezichten.

Erfgoed in gemeentelijk bezit

We zijn zelf ook eigenaar van een aantal monumenten, zoals bijvoorbeeld het Regthuis in Abbekerk. In het vastgoedbeleid is opgenomen dat dit type vastgoed onderdeel is van de niet-kernportefeuille van de gemeente. We bezitten ook een aantal kerktorens. In tegenstelling tot ander erfgoed, behoren deze kerktorens wel tot de kernportefeuille van het gemeentelijk vastgoed, en is het niet de intentie deze af te stoten.

Als er sprake is van herbestemming, wordt het principe van de herbestemmingsladder voor (religieus) erfgoed als leidend gebruikt, met een voorkeur voor toegankelijke sociaal-maatschappelijke functies.

- Bij verkoop van gemeentelijk vastgoed met een monumentale waarde maken we gebruik van de herbestemmingsladder voor (religieus) erfgoed.

Toezicht en handhaving

De wettelijke taak om toe te zien op de instandhouding van erfgoed ligt in Nederland bij gemeenten. Daarom zetten wij ons in om ervoor te zorgen dat onze monumenten goed onderhouden worden. Wij zetten een loketfunctie op waar inwoners en andere betrokkenen melding kunnen doen van achterstallig onderhoud bij monumenten, en andere werkzaamheden die in strijd zijn met de instandhoudingsplicht. Daarnaast willen we actief toezicht houden door een jaarlijkse controle uit te voeren op het onderhoud bij alle monumentale panden. Op dat moment kunnen we de eigenaren tevens informeren over de beschikbare subsidies voor instandhouding van hun pand.

- We hebben een loket voor het melden van achterstallig onderhoud bij monumenten, en handhaven bij meldingen.
- We voeren jaarlijks actief toezicht uit door het onderhoud bij alle monumenten te controleren.





Gemeente Medemblik

Dick Ketlaan 21
1687 CD Wognum
T 0229 85 6000
E info@medemblik.nl



**MOOI
NOORD-
HOLLAND**

ADVISEURS
OMGEVINGSKWALITEIT

MOOI Noord-Holland

Emmastraat 111
1814 DP Alkmaar
T 072 520 4459
E info@mooinoord-holland.nl